

ધર્માચરણ વિશેની ગ્રંથમાલિકા : ખંડ ૩

વિવાહસંસ્કાર

શાસ્ત્ર અને હમણાંની અયોગ્ય રૂઢિઓ

(Marriage Sanskar- Spiritual science and inappropriate pactices today - Gujarati)

ગ્રંથનું મનોગત

જીવનમાં ઘડનારા પ્રમુખ સોળ પ્રસંગોમાં ઈશ્વર પાસે જવા માટે કરવાના સંસ્કાર હિંદુ ધર્મએ કહ્યા છે. તેમાંથી સૌથી મહત્વનો છે 'વિવાહસંસ્કાર' ! મોંઘીદાટ કંકોત્રીઓ, ઊંચી વેશભૂષાના ઠાઠ, ભવ્ય વિવાહ મહાજનવાડી, 'બેંડ', આતશબાજી, ઘોંઘાટ ભરેલું સંગીત, ઝગમગાટ, જમાણવારની વાનગીઓનો દેખાવો ઇત્યાદિ વાતો રહેલું લગ્ન એટલે 'સારો વિવાહ', એવી ભૂલભરેલી ધારણા વર્તમાનમાં સમાજમાં નિર્માણ થઈ છે. આ બધી ધમાલમાં વિવાહ અંતર્ગત રહેલી ધાર્મિક વિધિઓ શાસ્ત્રશુદ્ધ પદ્ધતિથી કરવા વિશે આંખ આડા કાન કરવામાં આવે છે. વિવાહનો ખરો ઉદ્દેશ છે, બે જીવના ભાવિ જીવનમાં એકબીજાને પૂરક અને સુખી થવા માટે ઈશ્વરના આશીર્વાદ મેળવી લેવા ! એ માટે વિવાહવિધિ ધર્મશાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે જ કરવો અત્યાવશ્યક હોય છે. એ માટે જ આ લઘુગ્રંથમાં વિવાહની ધાર્મિક વિધિઓ પાછળનું શાસ્ત્ર કહેવા સાથે જ વિવાહમાં આચરવામાં આવતી ગેરરીતિઓ પર અંગુલી નિર્દેશ કરીએ ત્યારે જ વિવાહ આદર્શ રીતે કેવી રીતે સંપન્ન કરવો, તેનું દ્વિશાદર્શન પણ કર્યું છે. નાની-નાની કૃતિઓ દ્વારા વિવાહને 'ધર્મપ્રબોધક કાર્યક્રમ' કેવી રીતે બનાવી શકાય, એ પણ આ લઘુગ્રંથ પરથી ધ્યાનમાં આવશે.

હાલમાં વિવાહસંસ્કારના મૂળ ઉદ્દેશને જ માંચડે ચડાવનારા શાસન/ન્યાયસંસ્થાના નિર્ણયથી કુટુંબસંસ્થા જ નષ્ટ થવાનો ધોખો કેવી રીતે નિર્માણ થયો છે અને તેના વિરોધમાં હિંદુઓએ શું કરવું જોઈએ, એનું પણ માર્ગદર્શન સદર લઘુગ્રંથમાં કર્યું છે.

આ લઘુગ્રંથ વાંચીને સહુ કોઈ વિવાહ ભણી 'ધાર્મિક સંસ્કાર', આ ભાવથી જુએ અને વિવાહ સમારંભની પવિત્રતા જળવાય, એ જ શ્રી ગુરુચરણોમાં પ્રાર્થના ! - સંકલક

અનુક્રમણિકા

(કેટલાક વિશિષ્ટપૂર્ણ સૂત્ર આ ચિન્હથી દર્શાવ્યા છે.)

મનોગત	૭
પ્રસ્તુત લઘુગ્રંથ વિશે મળેલું દિવ્ય જ્ઞાન	૯
૧. વિવાહનો અર્થ	૧૧
૨. વિવાહસંસ્કારનું મહત્ત્વ	૧૧
૩. વિવાહ કેટલામા વર્ષે કરવો ?	૧૩
૪. નોંધણી વિવાહ કરતાં ધાર્મિક પદ્ધતિથી કરેલો વિવાહ શ્રેયસ્કર શા માટે છે ?	૧૩
૫. વિવાહ નિશ્ચિત કરતી વેળાએ જન્માક્ષર જોવા	૨૦
૬. કંકોત્રી સાત્ત્વિક હોવી જોઈએ !	૨૧
૭. વર-કન્યાનો પહેરવેશ કેવો હોવો જોઈએ ?	૨૫
૮. વાગ્દાન (વાડ્નિશ્ચય, સગાઈ)	૨૭
૯. વિવાહને દિવસે કરવામાં આવનારી કેટલાક વિધિઓ / કૃતિઓ	૨૮
૧૦. વિવાહ સાથે સંબંધિત કેટલીક કૃતિઓ	૪૮
૧૧. પતિ-પત્નીએ નમસ્કાર કેવી રીતે કરવા ?	૪૮
૧૨. વિવાહ સમારંભના સંદર્ભમાં શું ટાળવું ?	૫૧
* વિવાહનું ભોજન તામસિક અથવા પશ્ચિમી પદ્ધતિનું રાખવું નહીં !	૫૬
* પૈસાનું પાણી કરશો નહીં !	૫૬
૧૩. વિવાહ સમારંભની પ્રત્યેક કૃતિનું અધ્યાત્મિકરણ કરજો !	૫૭
૧૪. કાર્ય પૂર્ણ થયા પછી કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરજો !	૬૧
૧૫. શાસ્ત્ર અનુસાર વિવાહ સંપન્ન થયા પછી ઉપસ્થિતોએ વ્યક્ત કરેલી પ્રતિક્રિયા	૬૨
૧૬. વિવાહસંસ્કારના ઉદ્દેશને જ માંચડે ચડાવનારા શાસન અને ન્યાયસંસ્થા !	૬૪